

Het eerste concilie?

Handelingen 15

In de plaats Antiochië, noordelijk van Israël, was een bloeiende gemeente ontstaan. Het gerucht daarvan drong tot de gemeente te Jeruzalem door. Barnabas werd erheen gezonden (Handelingen 11:19–24).

Hij werd niet gestuurd om te onderzoeken of die ontwikkelingen daar in het gebied buiten Israëls grenzen wel goed waren. Hij werd niet gezonden om te testen of de gemeente te Jeruzalem wel met alles kon instemmen wat daar in Antiochië gebeurde.

Nee, want in dat geval kon hij ten eerste *nooit alleen worden uitgezonden*. Bij het verrichten van een onderzoek in opdracht van een gemeente zullen altijd minstens twee broeders betrokken moeten zijn, omdat “op de mond van twee getuigen, of op de mond van drie getuigen de zaak zal bestaan” (Deuteronomium 19:15).

Ten tweede *keerde Barnabas ook niet terug naar Jeruzalem*. Als hij een onderzoek had moeten verrichten, had hij naar zijn opdrachtgevers moeten terugkeren om uitslag te doen. In plaats daarvan bleef hij echter enige tijd in Antiochië en trok toen verder om Paulus te zoeken. Hij bracht hem naar Antiochië. Barnabas kwam pas weer in Jeruzalem toen hij samen met Paulus de opdracht had een gave van de gelovigen te Antiochië te brengen naar de broeders in Judéa, in verband met een grote hongersnood.

Barnabas werd met een heel andere reden naar Antiochië gezonden: hij had de opdracht om de gelovigen daar op te zoeken om hen te bemoedigen, om hen aan te sporen dicht bij de Heere te blijven en hen te ondersteunen in hun geloof. Wat een mooi en belangrijk werk mocht hij daar verrichten! En welk een zegen rustte er op zijn arbeid!

Na een gelukkige tijd van geestelijke groei en bloei, ontstond er in Antiochië een probleem: er kwamen broeders aan uit Judéa die de heiligen in Antiochië voorhielden dat zij besneden moesten worden, omdat zij anders niet behouden konden worden (Handelingen 15:1). We nemen aan dat het werkelijk broeders waren, maar wat zij zeiden, was verschrikkelijk: ‘Wie niet besneden is, komt niet in de hemel’!

We mogen ervan uitgaan dat zij niet begrepen wat zij zeiden, en dat zij ook niet de consequentie van hun woorden beseften. In wezen zeiden zij: ‘De Heere Jezus is wel gestorven en dat was ook nodig, maar Zijn sterven is niet genoeg. Om in de hemel te komen, moet je ook nog worden besneden en moet je ook nog de wet onderhouden’. Wat werd het werk van onze Heiland aan het kruis daardoor omlaaggehaald! Het was een afschuwelijke dwaalleer.

Het is heel begrijpelijk en ook volkomen terecht dat Paulus en Barnabas daar fel tegenin gingen (vers 2). Zulke fundamentele dwaalleringen moeten met alle kracht worden bestreden. God zal nooit accepteren dat aan de heerlijkheid van Zijn Zoon en aan de volkomenheid van Zijn werk ook maar in het geringste tekort wordt gedaan.

Uit de hoeveelheid van redetwist die ontstond, blijkt dat de broeders uit Judéa vasthielden aan hun opvattingen en op die wijze de gelovigen uit de heidenen onder het juk van de besnijdenis en de wet wilden brengen. Paulus wist echter van geen wijken, omdat hij het evangelie rechtstreeks door openbaring van de Heere had ontvangen (Galaten 1:11–12).

De broeders in Antiochië besloten dat Paulus en Barnabas met nog enkelen uit hun midden naar Jeruzalem zouden gaan over deze twistvraag. Wat was het doel van deze reis? Was dat om deze twistvraag aan de apostelen en oudsten te Jeruzalem voor te leggen? Was Jeruzalem het ‘hoogste gerechtshof’ waar geschillen werden voorgelegd? Zou de uitspraak van Jeruzalem voortaan bepalend zijn?

In geen geval! Dat zou immers niet alleen inhouden dat zij van Judéa die in Antiochië onrust hadden gesticht, hun leringen moesten opgeven als Jeruzalem die veroordeelde, maar óók dat Paulus het evangelie moest aanpassen dat hij van de Heere Jezus had ontvangen, als in Jeruzalem werd geoordeeld dat de besnijdenis inderdaad gehandhaafd en de wet daadwerkelijk opgelegd moest worden!

Dat is onvoorstelbaar. Paulus twijfelde niet aan de waarheid van het evangelie. Toen hij die jaren in Arabië verbleef en door de Heere Jezus Zelf was onderwezen en op zijn dienst als apostel was voorbereid, had hij het evangelie leren kennen. Hij had het leren kennen als geen andere apostel; rechtstreeks van de Heere uit de hemel had hij het ontvangen. Daaraan hield hij vast. Onder geen beding was hij bereid dat evangelie in Jeruzalem ‘ter beoordeling te geven’. Nee, hij hield eraan vast en stond ervoor.

Waarom maakten deze broeders uit Antiochië dan wel de reis naar Jeruzalem? Nu, het was dus niet om de zaak wa-

rover werd gestreden, aan de apostelen en oudsten te Jeruzalem voor te leggen om te horen wat zij ervan zeiden. Nee, zij gingen veelmeer om de gemeente te Jeruzalem *ter verantwoording te roepen*. Zij gingen vragen: ‘Hoe is het mogelijk dat er uit jullie midden mannen komen die zulke verderfelijke dingen verkondigen?’ Zij maakten de reis om de verantwoordelijke broeders in Jeruzalem in te lichten over de inhoud van de prediking van die bewuste mannen. Zij kwamen immers uit Judéa en vielen daarom onder de verantwoordelijkheid van de gemeente daar.

Dat zij niet gingen om het oordeel van de apostelen en oudsten te Jeruzalem te vragen, blijkt onder andere daaruit dat van die valse leraars niemand meeding. Als twee partijen een geschil hebben, moeten beide partijen worden gehoord, zodat beiden hun standpunt kunnen toelichten. Paulus en Barnabas reisden echter met gelijkgezinden. Want onderweg bezochten zij de gemeenten. Zij vertelden van het werk van God onder de heidenen. Overal bewerkte dat grote blijdschap bij de broeders en zusters (vers 3). Dit was onmogelijk geweest als het een ‘gemengd gezelschap’ was geweest, als ook van de valse leraars één of enkelen meereisden.

In Jeruzalem aangekomen, hoeven zij zelf het onderwerp waarvoor ze waren gekomen, niet eens aan te snijden.

Er waren broeders die bij de sekte van de farizeeën hoorden. Zodra de broeders van Antiochië verhalen wat God buiten de grenzen van Israël allemaal had gewerkt, springen zij op om te verkondigen wat in Antiochië juist voor strijd had gezorgd. Zij vonden dat de heidenen die tot geloof kwamen, besneden moesten worden en voortaan moesten leven volgens de wetten van het Oude Testament (vers 5). Er gaat geen tijd overheen, direct is de bespreking op het punt gekomen waar het om gaat.

Er wordt een aparte vergadering belegd waarbij alle apostelen en oudsten aanwezig zijn. Petrus spreekt daar een heel duidelijk woord.

In hoofdstuk 10 had hijzelf grote moeite moeten overwinnen om bij een niet-jood over de drempel te stappen. Waarschijnlijk had hij het nooit kunnen opbrengen als de Heere hem niet vanuit de hemel op een heel bijzondere wijze duidelijk maakte hoe de dingen nu waren komen te liggen. Petrus had in die geschiedenis geleerd dat het Oudtestamentische verschil tussen de ‘reine’ jood en de ‘onreine’ niet-jood voorbij was. Het gold niet meer. Voor God waren nu alle mensen gelijk.

Uit Galaten 2:11 tot en met 14 weten we dat hij deze hemelse les op een later tijdstip een ogenblik uit het oog had verloren. De joodse wortels zaten ook bij hem diep. Hier echter, in Handelingen 15, spreekt hij taal die niets aan duidelijkheid te wensen overlaat.

Petrus begint te wijzen op de bijzondere positie die God hem had gegeven om juist ook aan de volken het evangelie te verkondigen (vers 7). Dat kon niet worden betwist.

God had hem echter niet alleen naar Cornelius en de zijnen gezonden om hen het evangelie te prediken, God had door het uitstorten van Zijn Heilige Geest op hen ook overduidelijk laten zien dat hij deze gelovigen uit de volken had aangenomen en bij Zijn gemeente had gevoegd (vers 8; zie Handelingen 10:44–48). Minstens zes broeders waren daarvan getuige geweest (hoofdstuk 11:12). Ook dit tweede feit werd algemeen erkend.

De conclusie van Petrus in vers 9 kan dan ook niet anders zijn dan dat God geen onderscheid maakt tussen gelovigen uit de joden en gelovigen uit de heidenen.

‘Nu,’ zegt Petrus in vers 10 en 11, ‘als God geen verschil maakt, en als God de gelovigen uit de volken heeft aangenomen en hun Zijn Geest heeft gegeven toen zij niet besneden waren en de wet niet onderhielden, waarom moeten dan achteraf nog de besnijdenis en de wet worden toegevoegd?’

Zij hebben geloofd, God heeft hen aangenomen, God heeft hen Zijn Geest gegeven, zij zijn behouden ... en dat alles zonder besnijdenis en wet – waarom zou hen dan een juk moeten worden opgelegd dat de joden zelf ook niet hebben kunnen dragen?

De apostel Petrus gaat zelfs nog een belangrijke stap verder. Hij zegt niet: ‘Wij zijn behouden, terwijl we besneden zijn en naar de wet proberen te leven, en zij zijn behouden, terwijl ze onbesneden zijn en de wet niet houden – laten we elkaar wederzijds accepteren!’ Nee! Petrus zegt in vers 11: “Wij geloven door de genade van de Heere Jezus behouden te worden *op dezelfde wijze als ook zij*”!

Is dat niet groot? Petrus wilde niet dat de joden op hun wijze behouden zouden worden en de heidenen op hun eigen wijze. Hij wilde zo mogelijk nog minder dat de heidenen alleen maar behouden konden worden op de wijze van de joden – dus: door wet en besnijdenis. Nee, Petrus brengt tot uitdrukking dat de joden op dezelfde wijze als de heide-

nen behouden moeten worden – dus: zónder wet en besnijdenis! Inderdaad: *door de genade van de Heere Jezus*, en niet door eigen werken of inspanningen.

Petrus geeft er hier blijk van dat hij goed heeft begrepen dat Israël – tijdelijk! – zijn bijzondere positie had verloren. De bevoorrechte positie had afgedaan. De besnijdenis, het teken van Gods verbond met Abraham en zijn nageslacht, had voor Petrus z'n waarde verloren. Hij voelde diep dat de wet als een middel om behouden te worden, volkomen had afgedaan, omdat niemand die wet kon volbrengen. Petrus had zich alleen en volledig op de genade van de Heere Jezus geworpen.

In vers 12 krijgen Paulus en Barnabas de gelegenheid om te vertellen wat God onder de volken allemaal had gewerkt. Daardoor bekrachtigen zij de woorden van Petrus.

Het is erg jammer dat Jakobus in ernstige mate afzwakt wat de Heilige Geest door middel van de drie genoemde apostelen zo duidelijk in het midden had gelegd. Enerzijds erkent hij volledig dat God ook uit de niet-joden mensen aanneemt om ze bij Zijn volk te voegen (vers 14–18), maar anderzijds stelt hij dat zulke tot bekering gekomen niet-joden slechts vier dingen moeten worden opgelegd.

Dat lijkt op het eerste gezicht misschien helemaal niet zo slecht, maar de werkelijkheid ligt anders.

Het grootste probleem van zijn ‘oplossing’ is dat er een verschil in het leven wordt geroepen tussen gelovigen uit de joden en gelovigen uit de niet-joden: de gelovigen uit de niet-joden hoeven zich slechts van vier dingen te onthouden, maar de gelovigen uit de joden dan? Blijkbaar gelden de besnijdenis en de wet voor hen nog wel! Jakobus' advies betekent een principiële scheur in de gemeente. Het betekende de erkenning van een joods en van een niet-joods deel in de gemeente van God.

Bovendien lijkt het wel vriendelijk om de gelovigen uit de niet-joden ‘maar’ vier dingen als last op te leggen, maar de Heere Jezus legt ons *geen enkele* last op! Ons niet, de gelovigen uit de heiden, maar ook de gelovigen uit Israël niet. Hij heeft de hele last gedragen. Hij is het einde van de wet. Hij heeft alles vervuld. Alles is volbracht. Door geen enkele eigen inspanning komen we ook maar het kleinste stapje dichterbij de hemel. Wij hoeven geen enkele last te dragen.

Het is iets volkomen anders dat wij, nu we behouden zijn, ernaar verlangen om naar de wil van de Heere te leven. En uiteraard zullen we ons dan onthouden van de vier door Jakobus genoemde dingen, en ook nog van heel wat meer dingen. Maar dat is geen opgelegde last, dat doen we, omdat we onze Heiland liefhebben en Hem niet willen bedroeven.

De woorden van Jakobus, hoe vriendelijk ze ook mogen lijken en hoe goed bedoeld ze ook zijn, ondermijnen op ernstige wijze het ware evangelie.

“Nu is, zonder wet, gerechtigheid van God geopenbaard, waarvan de wet en de profeten getuigen, namelijk gerechtigheid van God door geloof in Jezus Christus tot allen, en over allen die geloven; want er is geen onderscheid. Want allen hebben gezondigd en bereiken de heerlijkheid van God niet, en worden om niet gerechtvaardigd door Zijn genade, door de verlossing die in Christus Jezus is” (Romeinen 3:21–24). Zó eenvoudig is het evangelie dat de Heere Jezus Zelf aan Paulus had geopenbaard en dat wij hebben aangenomen.

Hoe kon het gebeuren dat Jakobus woorden spreekt die zulke consequenties hebben? Waarom heeft Petrus geen protest aangetekend toen Jakobus in wezen onderuithaalde wat hij had gezegd? Waarom zwegen Paulus en Barnabas, terwijl ze in Antiochië in actie waren gekomen? Dat ligt eenvoudig aan het *tijdstip* waarop deze bespreking plaatsvond.

Voor ons liggen de zaken hopelijk duidelijk. Maar wij kennen dan ook de Brieven van de apostel Paulus waarin hij het evangelie voorstelt. Wij hebben die al vele keren mogen lezen en hebben mogen leren begrijpen dat het onderscheid tussen de jood en de Griek is weggevallen. Wij zijn in dat opzicht ook niet ‘erfelijk belast’.

De joden in de eerste jaren na de uitstorting van de Heilige Geest daarentegen, waren allemaal opgegroeid met de besnijdenis. De wetten van Mozes waren hen met de paplepel ingegoten. En dat was inderdaad ook naar de wil van God geweest. Hij had het teken van de besnijdenis bevolen en Hij had de wet gegeven. De vrome jood spande zich in die te houden, en wist dat God met goedkeuring op hem neerkeek als dat lukte. En nu? Nu zou dat niet meer nodig zijn? Hoefden jongetjes nu niet meer besneden te worden? Kon je de wet nu vergeten? Dat was onmogelijk, dat kon niet naar Gods gedachten zijn!

God heeft daar meer begrip voor gehad dan wij misschien denken. Hij heeft lang geduld gehad met Zijn kinderen die joodse ouders hadden en zelf in het jodendom waren opgegroeid. Na het kruis heeft Hij zelfs nog enkele tientallen jaren gewacht, voordat Hij de tempel in Jeruzalem door de Romeinen liet verwoesten.

Gods lankmoedigheid is groter dan die van ons. Hij gunde de christenen die uit het jodendom waren gekomen, de tijd om te wennen aan de gedachte dat door het kruis een einde was gekomen aan de wet met al zijn voorschriften en inzettingen.

Vanuit dat gezichtspunt bekeken, waren de samengekomen apostelen en oudsten in Handelingen 15 al heel ver gekomen. In Zijn grote genade heeft God op dat moment aanvaard waartoe zij kwamen.

Als hun stellingname op papier is gezet en de brief in Antiochië aan de gemeente daar wordt voorgelezen, heerst ook daar vreugde en dankbaarheid. Ook van de zijde van de gelovigen uit de heidenen was er aanvaarding van het ingenomen standpunt. Op deze wijze heeft God bewerkt dat langzamerhand aan de gelovigen duidelijk is geworden wat de werkelijke positie van de christen, van de gemeente is.

Uit de later geschreven Brieven van de apostel Paulus wordt echter volkomen duidelijk dat God er geen genoegen mee nam dat de gelovigen uit de joden bij het standpunt van Handelingen 15 zijn blijven staan. Hij gunt Zijn kinderen tijd, ja, veel tijd. En in die tijd werkt Hij, op Zijn wijze. Maar Hij aanvaardt niet dat Zijn kinderen stil blijven staan. Ook hier geldt dat stilstand achteruitgang is.

De titel boven deze artikelen is: ‘Het eerste concilie?’ Het is een vraag: was de bijeenkomst in Handelingen 15 het eerste concilie dat door de christenen werd gehouden? – Het antwoord is duidelijk: *Nee!*

Met een concilie bedoelen we een bijeenkomst van invloedrijke mensen die samen vergaderen om tot een standpunt te komen in kwesties die spelen, terwijl dat standpunt vanaf dat moment bindend is.

Nu, de samenkomst in Handelingen 15 werd inderdaad gehouden door mannen die van de Heere een bijzondere verantwoordelijkheid hadden gekregen. Zij hadden veel invloed. De aanwezigen spraken ook over een toen – en nu nog steeds – actuele kwestie: ‘Hoe kun je behouden worden?’ Het standpunt waartoe de vergaderde mannen kwamen, werd op dat moment zeker met blijdschap aanvaard, maar het is *niet* bindend voor de gemeente.

Misschien zal iemand zeggen dat niet-joden die de Heere Jezus aannemen, zich toch moeten onthouden van de vier in vers 29 genoemde dingen. Maar niemand zal toch beweren dat joden die gered willen worden, nog steeds de besnijdenis en de wet moeten handhaven? En dát was het standpunt van Handelingen 15!

In Zijn grote genade had God de Zijnen op dat moment al zo ver gebracht, maar ze waren nog lang niet waar Hij ze wilde hebben.

Het samenzijn in Handelingen 15 was dus geen concilie en heeft geen bindend gezag voor ons in onze tijd.

Houdt dat dan in dat wij ons niet hoeven te onthouden van de afgodenoffers, het bloed, het verstikte en de hoererij? Nee, die conclusie is fout. Wij onthouden ons daar wél van. Echter niet, omdat de bijeenvergaderde apostelen en oudsten in Handelingen 15 dat standpunt innamen, maar omdat dat altijd al Gods wil was. Allang vóór God aan Abraham de besnijdenis en aan Mozes de wet gaf, verlangde Hij dat van de mens. Ja, dat is nooit anders geweest.

Deze vier voorschriften hebben niets te maken met het verbond dat de Heere met Abraham en zijn nageslacht sloot, waarvan de besnijdenis het uiterlijke teken was. Ze hebben ook niets te maken met de wet die God aan Israël gaf, toen Hij in het midden van dat volk wilde gaan wonen. Nee, het zijn voorschriften die verbonden zijn met de orde die God in Zijn schepping heeft ingesteld; ze golden dan ook vanaf de dag van de schepping.

Wij zijn niet ingevoerd in het verbond dat God met Abraham en zijn nakomelingen sloot, maar als Gods kinderen horen we bij Zijn familie. We maken ook niet deel uit van Gods aardse volk Israël, maar zijn leden van Zijn hemelse volk, de gemeente van Jezus Christus. Maar als mensen leven we wel in de schepping. Onze lichamen zijn van deze schepping. En Gods orde in de schepping geldt dan ook voor ons.